

Становище на Възраждане, относно мерките за стимулиране на българското производство по време на кризата и след излизането от нея.

- I. Обхват на мерките, предложени от правителството и слабите им страни.**
- II. Примери от други държави.**
- III. Алтернативни мерки, предлагани от Възраждане.**

С решение от 13.03.2020 г. на Народното събрание на Република България, бе обявено извънредно положение във връзка с овладяването на ситуацията с коронавируса COVID-19. Дейността на цели отрасли беше принудително прекратена. Потреблението и оборотите намаляха драстично. Практически не останаха незасегнати браншове.

В създалата се критична ситуация, решенията и действията на правителството ще бъдат съдбоносни за българския бизнес и за всеки български гражданин. Умни, балансирани и навременни мерки биха позволили запазване на живота и здравето на българските граждани, финансовата стабилност на българските семейства и възможностите за развитие на българския бизнес. Обратното: панически, неадекватни, прибързани мерки, вземани по конюнктурни причини и под ПиаР-ски натиск, неумението да се запазят силите и да се съхранят възможностите за икономическо развитие, ще доведат до:

- дълготрайна загуба на конкурентноспособност за българския бизнес;
- невъзможност на работниците да запазят трудовата си квалификация;
- неспособност на семействата да отгледат и образуват качествено децата си.

- I. Обхват на мерките, предложени от правителството и слабите им страни.**

Тук ще разгледаме действията и решенията на правителството за подпомагане на производството по време на кризата.

1. Компенсиране на наетата работна сила – мярката 60/40:

Мерки на правителството: ПМС № 55 от 30.03.2020 г.

„Компенсации“ по смисъла на ПМС са суми за трудови възнаграждения, които се изплащат на работодатели за запазване на заетостта на работници и служители при преустановяване на работата на предприятието, на част от предприятието или на отделни работници и служители или при въвеждане на непълно работно време, поради обявено извънредно положение. Средствата за изплащане на компенсациите ще бъдат осигурени от фонд „Безработица“ на Държавното обществено осигуряване.

Съгласно постановлението, две основни групи работодатели ще могат да получат финансова подкрепа от държавата с цел запазване на заетостта на работниците и служителите при обявеното извънредно положение.

- **Първата основна група** са работодателите в изрично определени сектори на икономиката /посочени в Приложение към чл. 2 ал. 1, т. 2 от ПМС № 55/30.03.2020 г.;
- **Втората основна категория** са работодателите, които със своя заповед са въвели непълно работно време в цялото предприятие или отделно негово звено и бележат намаляване на приходите си от продажби с не по-малко от 20 % през месеца, предхождащ месеца на подаване на заявлението;
- **Изцяло извън обсега на ПМС № 55/30.03.2020 г.** остават работодателите, които не са преустановили дейност или въвели непълно работно време, независимо от намаляването на приходите им от продажби, вследствие на усложнената обстановка при извънредното положение;
- **Изрично са изключени** от приложното поле на постановлението: селско, горско и рибно стопанство; финансови и застрахователни дейности; образование; хуманно здравеопазване и социална работа; дейности за домакинства, като работодатели;
- **Самоосигуряващите се лица** също остават извън обхвата на правителствените мерки;
- **Не се предвижда** подпомагане на юридически лица, единствено с декларация за намалени обороти за периода.

Особено силно се проявява характера на ПМС № 55/30.03.2020 г., като **мярка, насочена към запазване на заетостта, а не към компенсиране на загубите на бизнеса**. Както при всяка друга искана услуга и **тук се налага дълга подготовка на документите за кандидатстване**, изискване за издаване на удостоверения и от други служби. В ПМС 55/2020 г. не са посочени конкретни документи за доказване на намаляването в приходите от продажби и те се определят по индивидуална преценка.

Въпреки че мярката е широко прокламирана като държавна помощ, на практика плащанията са част от дължимите помощи за настъпването на риска „безработица“, които ще трябва да бъдат плащани на същите работници, ако бъдат съкратени. Тя ще дължи тези помощи за безработица за срок до 12 месеца, а не за 3 месеца, какъвто е срокът на компенсация, а и няма да получи обратно близо 3/5 от сумата под формата на данъци и осигуровки. Т.е., държавата иска да направи икономии на гърба на останалите да работят и плащат данъци в тези тежки условия. Собственикът на дружеството, решил да се възползва от мярката, се ангажира, че в продължение на шест месеца след приключване на извънредното положение, трябва да запази работните места. Дали той, обаче, ще има такава възможност, предвид лошите прогнози за задаваща се рецесия, това изобщо не е ясно. Работодателите, които са били подведени да ползват мярката, но впоследствие са преустановили напълно или частично дейност и нямат никакви или почти никакви приходи, ще трябва да плащат между 50% и 100% от брутните заплати на

служителите си за периода на извънредното положение и още поне толкова след това. На практика, финансирането е насочено към предприятия, имащи значителни финансови резерви и пострадали незначително от рестрикциите, а малките и средни предприятия, в които са заети $\frac{3}{4}$ от работещите българи, нямащи необходимите приходи, за да доплатят до нетното възнаграждение на работника и осигуровките върху цялата сума, няма да могат да участват в мярката. **Така, вложеният за финансиране на мярката обществен ресурс, няма да постигне прокламираната си цел**, а именно - да бъдат запазени работните места. Държавата ще понесе загуби веднага от обезщетенията за безработни, както и много по-големи загуби в средносрочен план (непроизведен БВП и несъбрани данъци). От мярката автоматично са изключени и дружествата с фискални задължения, които не могат да се възползват от нея.

Голяма част от собствениците на малък и среден бизнес вече започнаха да съкращават своите служители. При тази алтернатива, бизнесите нямат разходи за заплати и осигуровки за период, за който не генерират приходи, а от своя страна, голяма част от служителите ще получават обезщетения от фонд „Безработица“ в размер на до 60% от основната си заплата. Напълно незаконно, част от дружествата принуждават служителите си да ползват неплатен отпуск за неопределено време, което води до лишаване от доходи на много хора.

2. Ликвидна подкрепа под формата на кредити:

Правителството прокламира, че банките ще отпускат кредити по „значително облекчени условия“. Но търговските банки са самостоятелни дружества и следват собствените си процедури. Към момента кредитирането от страна на търговските банки е рязко ограничено. Изисква се обичайния комплект документи, включително доказателства за бъдеща успешна стопанска дейност и липса на задължения. На повечето от кандидатите за кредит се отказва разглеждането на документи до края на извънредното положение. Въпреки него, банките прибират в срок вноските по вече отпуснатите кредити.

Усилията на държавата са насочени към големите кредитополучатели и към най-бедните. **Един ключов сектор, който всъщност е гръбнакът на съзидателната икономика – малкия и средния бизнес, който и ще пострада най-много, остава без необходимата помощ. След края на извънредното положение, голяма част от малките дружества ще се окажат в невъзможност да заплатят задълженията си към банки, доставчици и данъчни, няма да са запазили в необходимата им степен трудовия си ресурс и ще са изложени на ударите на финансовите институции.**

3. Ликвидна подкрепа под формата на данъчни мерки:

Срокът за физическите лица, които не са еднолични търговци, за подаване на годишна данъчна декларация и за внасяне на данъка по декларацията, остава

непроменен – 30 април 2020 г. Срокът за ползване на 5% отстъпка от данъка за довносяне е 31.03.2020 г.

Отлагането на сроковете стана едва седмица преди крайния срок за деклариране и внасяне на корпоративния данък. При неяснотата и постоянните промени в дебатите, много от фирмите не се възползваха от тази мярка.

Извън това облекчение отново останаха и самоосигуряващите се лица, както и лицата, работещи по граждански договори.

Правителството не облекчи и последиците от забава на плащанията на публични задължения – тоест, драстичните лихви за забава на плащането продължават да се начисляват и във времето на извънредното положение.

Не се промени правилото, че забавянето на плащане на публични задължения автоматично ликвидира възможността на фирмите да получат банков кредит.

С отпадането на предложеното общо спиране на административните срокове, обаче, най-проблемно остава, че и в извънредното положение продължават да текат ревизии и проверки. Това означава, че лицата следва да отговарят на искания за информация и документи в определените за това срокове. Макар съдилищата да преустановяват връчването на съобщения и призовки, такива продължават да се изпращат от органите по приходите.

4. Конюнктурни мерки:

На 13.04.2020 г. министерският съвет прие постановление, с което задължава търговските вериги в България да предлагат в своите магазини продукцията от български регионални производители. Прокламираните цели на приетото постановление - да подкрепи малките и местни български производители и да запази поминъка им, няма как да се осъществят на практика. Постановлението е прието без предварително обсъждане – нито с производителите, нито с големите вериги и не е адекватно на реалността. Българските производители не са в състояние да запълнят внезапно отворената им ниша. Мярката няма да повиши предлагането на български стоки в търговските вериги, а ще преразпредели пазара, като се даде предимство на едни производители, за сметка на други, ще доведе до нелоялна конкуренция и ще ги постави в неравностойно положение. Постановлението създава и предпоставки за корупция чрез въвеждането в нормативните документи на неясни понятия като "достатъчно място" и "по подходящ начин", които ще се тълкуват и прилагат от държавните чиновници по собствена преценка.

Парадоксално, докато правителството твърдеше, че търси варианти за помощ на българските производители, внезапно бяха затворени всички открити пазари със заповед на МЗ. Въпреки, че впоследствие бяха отворени, във внесения хаос и несигурност, родните производители загубиха част от продукцията си, а

неподходящият момент попречи и на търговията с разсади и фиданки, която е ключова за малките селскостопански производители в този момент на годината.

Със закона за изменение и допълнение в Закона за мерките и действията по време на извънредното положение – Указ за публикуване №78 от 07.04.2020 г., публикуван в ДВ бр.34/2020 г., се даде възможност да се приемат мерки за подпомагане на бизнеса на местно ниво, но местните власти нямат необходимите експертност, гъвкавост и автономност, които да им позволят приемането на работещи и ефективни мерки в противовес на рестрикциите, разпоредени от централната власт.

В заключение: приетите от правителството мерки са неефективни и не постигат прокламираните цели. Те не обхващат всички засегнати отрасли. Те са ограничени само в периода на действие на извънредното положение, въпреки че бизнесът ще се нуждае от още по-интензивна подкрепа в периода след отмяната му.

Отмяната на извънредното положение ще преустанови действието на мерките, въведени със „Закона за мерките и действията по време на извънредното положение”, но икономическите последици и безпрецедентната икономическа криза ще бъдат в разгара си. Наложително е веднага да започне разработване на програма за подкрепа на хората и бизнеса при излизане от икономическата криза, като се набележат и оповестят мерките, които ще се прилагат СЛЕД вдигането на извънредното положение.

II. Примери от други държави.

Подпомагането на населението в условията на бедствие е първостепенна държавна задача. Внимателното разглеждане на мерките и практиките в другите държави могат да ни подскажат ефективни и работещи схеми за подпомагане на населението и излизане от кризата с минимални загуби:

- Във Великобритания правителството подпомага самонаетите и работниците на трудов договор, които са възпрепятствани да работят, като им изплаща 80% от заплатите до максимум от £2500 на месец. За хората със симптоми на коронариус, които са се самоизолирали, им се изплащат £96 на седмица. Отложено е плащането на ДДС и данъци. Отделно, за фирмите се отпускат безлихвени кредити, като цялата информация е лесно достъпна за всички граждани - с олекотени и ясни процедури;
- В Италия още в средата на март властите създадоха фонд от 100 млн. евро за подкрепа на земеделските производители. Предложиха бюджетни кредити за улесняване на достъпа до финансов ресурс, увеличиха авансовите плащания на субсидии до 70%. Работниците в селското стопанство ще получават компенсации за определен период. Отложени са вноските по ипотeki и заеми до 30 септември. Министерството на земеделието задели

над 23,5 млн. евро в помощ на животновъдите. От ****тамошния НОИ**** ще изплащат 80 % от заплатата на хората, работили с договор, а на останалите - помощи между 500/600 евро. На семейства без работа или с нисък доход се дават помощи в размер до социалния минимум до 18 месеца;

- В Холандия приетите мерки, касаещи едноличните фирми и дребни предприемачи: 1 500 евро на месец се отпускат на такива фирми БЕЗВЪЗМЕЗДНО. Не е необходимо след време тази сума да бъде връщана, дори и ако дребният собственик навлезе в период на икономически разцвет и приходите му нарастнат неимоверно. Тази сума е нетна и се отпуска на еднолични фирми, при които собственикът е семеен. Ако не е семеен, сумата е 1 050 евро. Кредит за работен капитал до 10 000 евро. За дребни предприемачи, които рязко са пострадали от тези внезапни протиепидемични мерки, се отпуска еднократна безвъзмездна помощ от 4 000 евро – без затруднения и без обвързване с други задължения. Плащането на дължимите данъци се отлага и това отлагане не е наказуемо. За целта е достатъчно само едно електронно заявление до Данъчните служби. Отлагането влиза в сила незабавно. Що се отнася до по-големите фирми, облекчават се като цяло изискванията за получаване на банкови кредити до 1,5 милиона евро, като гарант за изплащането им става държавата (75%). За кредити до 150 млн. евро, държавата става гарант 50%;
- Германия прие пакет с икономически мерки, които да подпомогнат бизнеса в задаващата се криза, заради спряло производство и карантина. Директни плащания до 15 хил. евро в зависимост от размера на фирмите. Свален е и прагът за кандидатстване по програмите за подпомагане на бизнесите, в които работят хора с временна или непълна заетост, с цел да се намали ръстът на безработицата;
- В Ирландия изплащат 350 евро на седмица на всички останали си въкъщи, заради КОВИД-19;
- Във Франция получават 80% от заплатата си всички, които не работят или докажат спад спрямо миналата година, както и самонаетите.

III. Алтернативни мерки, предлагани от Възраждане.

Ние от ВЪЗРАЖДАНЕ,

в противовес на паническите, неефективни и неадекватни действия на настоящето правителство, приемани внезапно, по нечие хрумване, необмислени и необсъдени със засегнатите страни, отчитайки, че всички ние - българските граждани, независимо дали сме работници, самоосигуряващи се, представители на дребния и средния бизнес или на индустриалния и банковия капитал, трябва да излезем от кризата ЗАЕДНО И ПО-СИЛНИ,

ПРЕДЛАГАМЕ:

1. **Данъчна ваканция** - за всички данъчно задължени субекти за срока на извънредното положение, включително и за местни данъци и такси, с изключение на ДДС. Необходимо е да се допусне нормативно възможността да се вземат кредити, да се употребяват автомобили и да се ползват административни услуги дори и при наличие на публични задължения, натрупани в периода на извънредното положение.
2. **Кредитна ваканция** - за всички банкови кредити, за срока на извънредното положение. Погасителните планове и сроковете на ипотеките трябва да се предоговорят служебно, а държавния бюджет да възмезди търговските банки за допълнителното натоварване. Необходимо е да се допусне нормативно възможността да се ползват нови и предоговарят съществуващите кредити в периода на извънредното положение, дори и при проблемна кредитна история.
3. **Безвъзмездно подпомагане** - на **всички** хора, останали без приходи в следствие на извънредното положение, включително и за децата в семействата, **безвъзмездно подпомагане** и на малкият и среден бизнес, пряко пострадали от извънредното положение при проста, ясна и облекчена процедура.
4. **Облекчено кредитиране** – чрез създаване на специални кредитни линии, чрез които да подпомагат гражданите и бизнеса при плащане на данъци, кредити и битови разходи. Необходимо е да се разпоредят нормативно процедурите - прости, бързи и облекчени, чрез които търговските банки да отпускат средствата по тези кредитни линии.

Първите четири мерки са ключови за оцеляване на гражданите, семействата и бизнеса. Тези мерки трябва да бъдат спешно предприети, тъй като в противен случай, веднага след приключване на извънредното положение, ще се активизират съдия-изпълнителите, вследствие на което:

- **Българските граждани и семейства**, останали частично или напълно без доходи, вследствие на извънредното положение и просрочили ипотечни вноски,
- **Българският бизнес**, на който нормативно му е било забранено да извършва дейност по време на извънредното положение и
- **Българският бизнес**, чиято дейност е силно затруднена, поради отлив на клиенти и приходи, вследствие на извънредното положение

масово ще бъдат изправени пред вероятността да загубят имущество си, което ще премине в ръцете на финансови спекуланти. Това би нанесло жесток удар върху съзидателните слоеве на обществото и не трябва да бъде допуснато в никакъв случай.

Заедно с първите четири мерки, е необходимо да бъдат предприети и други, които са „с отложена спешност”.

5. **Актуализиране на бюджета** и преразпределение на средствата. Към настоящия момент бюджетът е абсолютно неадекватен. Необходима е актуализация на

приходната част и изключително внимание в разходната част. Това, че бюджетът ни не е актуализиран, развързва ръцете на правителството да харчи по пера, които, предвид извънредното положение, не са съществени – например за асфалт или финансиране на НПО-та, а впоследствие няма да достигат средства за жизненоважни разходи.

6. **Одитиране на всички субсидирани фирми** от независим одитор, а при установени нарушения да се изиска връщане на отпуснатата субсидия. Облекчените процедури ще спасят много хора и фирми, които ще получат жизненоважна подкрепа в решаващ момент, но и ще отворят вратата за злоупотреби. Пресичането на тази възможност е задължение на правителството, което се разпорежда не с личните си, а с обществени средства.
7. **Преразглеждане на мярката 60/40**. Реално мярката е 40/60. Така, както е предложена, тя помага само на фирмите, които въпреки извънредното положение, запазват дейността си със слабо намаляване на оборотите. Необходимо е така да се преформатират параметрите на подпомагането, че да се подпомогнат фирмите, самоосигуряващите се и работниците в браншовете, които са пострадали силно и средно от въвеждането на извънредното положение.
8. Диференциране на ДДС и драстичното му намаляване за продуктите от първа необходимост.
9. Облекчаване на търговията с хранителни стоки – местно производство, откриване на фермерски пазари за директно реализиране на продукцията. Подпомагане на дребните собственици на земя, чрез предоставяне по себестойност или на субсидирани цени необходимите им обучение, семена, разсад, инвентар и др., както и отмяната на ограничението за притежавани в личното стопанство всички видове домашни животни, кошери и др., специални грижи за запазване и разпространение на автентичните, традиционните и местните сортове и породи.
10. Системни и последователни действия за усилване и коопериране на българските производители и търговци на хранителни стоки така, че те да заемат желанието от нас дял на нашата трапеза, но не чрез административни разпоредби, а чрез постигнатите от тях качество, цена, срок и условия на доставки.

Ние от ВЪЗРАЖДАНЕ считаме, че в моменти на трудност е от изключително значение ЗАЕДНО да се борим с всички трудности, да си помагаме взаимно и да се грижим за всички членове на обществото.

Ние от ВЪЗРАЖДАНЕ считаме, че винаги, но особено в моменти на трудност, е недопустимо да се предприемат необмислени действия - такива, всяващи хаос или паника, действия, мотивирани не от обществена ползност, а за изчистване на нечий имидж, действия, прахосващи ценен обществен ресурс и водещи до погиване на обществено богатство.

Ние от ВЪЗРАЖДАНЕ считаме, че всички ние – работници, самоосигуряващи се, работодатели и инвеститори, сме “гребци в една лодка” и от задружните ни усилия зависи общото бъдеще. Всички ние сме заинтересовани да излезем заедно от кризата, като съхраним държавнотворните механизми, социалните

системи, възможностите да се грижим за родителите си и да образоваме децата си. Всички ние, чрез мъдри, последователни и решителни действия, трябва да излезем от кризата със съхранен финансов, индустриален и интелектуален ресурс така, че да съумеем да проправим пътя си към ново българско **ВЪЗРАЖДАНЕ!**